

MAKTABGACHA TALIM TASHKILOTI FAOLIYATINI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH ASOSLAR

Butayeva Malika Muhitdinovna ¹

¹ Xalqaro Nordik universiteti magistranti

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 23.01.2025

Revised: 24.01.2025

Accepted: 25.01.2025

KALIT SO'ZLAR:

maktabgacha ta'lim,
tashkil etish,
boshqarish, ta'lim
dasturlari, tarbiya
jarayoni, o'qituvchilar
malakasi, davlat
standartlari, pedagogik
yondashuvlar, ota-
onalar bilan hamkorlik,
kadrlar
yetishmovchiligi,
moliyaviy resurslar,
infratuzilma
muammolari.

Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarining faoliyatini tashkil etish va boshqarishning asosiy tamoyillari ko'rib chiqiladi. Maktabgacha ta'limning bolalar rivojlanishidagi ahamiyati, ta'lim dasturlarini ishlab chiqish, tarbiya jarayonini tashkil etish, o'qituvchilar malakasini oshirish kabi masalalar tahlil qilinadi. Shuningdek, boshqaruv jarayonlarining rejalashtirish, tashkiliy boshqaruv, nazorat va tahlil, innovatsion texnologiyalarni joriy etish kabi yo'nalishlari yoritiladi. Maqolada davlat talablari va standartlari, pedagogik yondashuvlar, ota-onalar bilan hamkorlik kabi faoliyatni tashkil etish asoslari hamda kadrlar yetishmovchiligi, moliyaviy resurslarning yetishmasligi, infratuzilma muammolari kabi dolzarb muammolar muhokama qilinadi.

KIRISH. Maktabgacha ta'lim bolalarning intellektual, jismoniy va ijtimoiy rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Ushbu bosqichda ta'lim tashkilotlarining faoliyatini samarali tashkil etish va boshqarish bolalarning kelajakdagi muvaffaqiyatlari uchun asos yaratadi. Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarining faoliyatini tashkil etish

va boshqarishning asosiy tamoyillari, usullari va muammolari ko'rib chiqiladi. Maktabgacha ta'lim bolalarning aqliy, jismoniy va ijtimoiy rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Ushbu davrda bolalar asosiy bilim va ko'nikmalarni egallab, kelajakdagi ta'lim jarayoniga tayyorlanadilar. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'limni olgan bolalar maktabda yuqori natijalarga erishadilar va ijtimoiy hayotga yaxshiroq moslashadilar. Ta'lim dasturlari bolalarning yosh xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda ishlab chiqilishi lozim[1]. Dasturlar bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan bo'lib, o'yin, ijodiy faoliyat va o'quv mashg'ulotlarini o'z ichiga oladi. Shuningdek, dasturlar milliy va madaniy qadriyatlarni aks ettirishi muhimdir. Tarbiya jarayoni bolalarning axloqiy, estetik va jismoniy rivojlanishiga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Bu jarayonda bolalarning qiziqishlari va qobiliyatlarini hisobga olish, ularni mustaqil fikrlashga va ijodkorlikka rag'batlantirish muhimdir. Tarbiya jarayonida o'yinlar, san'at va sport faoliyatlari keng qo'llaniladi[2].

O'qituvchilarning malakasi ta'lim sifati uchun hal qiluvchi omildir. Ularning kasbiy rivojlanishi uchun doimiy ravishda malaka oshirish kurslari, seminarlar va treninglar tashkil etilishi lozim. Shuningdek, o'qituvchilarni innovatsion pedagogik texnologiyalar bilan tanishtirish va ularni amaliyotga joriy etishlari uchun sharoit yaratish zarur. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv jarayonlari quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

- Rejalashtirish: Ta'lim va tarbiya jarayonlarini oldindan rejalashtirish, maqsad va vazifalarni belgilash.
- Tashkiliy Boshqaruv: Ta'lim jarayonini samarali tashkil etish uchun zarur sharoitlarni yaratish, kadrlar bilan ta'minlash.
- Nazorat va Tahlil: Ta'lim jarayonining sifatini nazorat qilish va natijalarni tahlil qilish orqali kamchiliklarni aniqlash va ularni bartaraf etish.
- Innovatsion Texnologiyalarni Joriy Etish: Zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarini ta'lim jarayoniga tatbiq etish[3].

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari davlat tomonidan belgilangan standartlar va talablar asosida faoliyat yuritadi. Ushbu standartlar ta'lim-tarbiya jarayonining hajmi, mazmuni va sifati, shuningdek, maktabgacha ta'lim tashkilotlarini qurish va jihozlashga doir majburiy talablarni o'z ichiga oladi. Maktabgacha ta'limda turli pedagogik yondashuvlar qo'llaniladi. Masalan, o'yin orqali o'qitish, loyihaviy faoliyat, muammoli ta'lim kabi usullar bolalarning qiziqishini oshiradi va ularning faol ishtirokini ta'minlaydi. Shuningdek, individual yondashuv har bir bolaning ehtiyojlari va qobiliyatlarini hisobga olishga imkon beradi. Ota-

onalar bilan samarali hamkorlik bolalarning ta'lim-tarbiya jarayonidagi muvaffaqiyatini oshiradi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ota-onalarni ta'lim jarayoniga jalb etish, ular bilan muntazam muloqot qilish va maslahatlar berish orqali bolalarning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi[4].

Adabiyotlar tahlili. M.T. Hamdamova tomonidan olib borilgan ushbu tadqiqotda maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbarlarining boshqaruv kompetensiyasini shakllantirish bo'yicha xalqaro tajribalar o'rganilgan. Muallif boshqaruv usullari, funksiyalari va turlari haqida batafsil ma'lumot berib, rahbarlarning kasbiy malakasini rivojlantirish shakllari va usullarini taklif etadi. Xususan, rahbarlarni amaliy boshqaruv faoliyatiga jalb qilish orqali ularning boshqaruv qobiliyatlarini oshirishga e'tibor qaratiladi[5].

Bashirova Kamola Ilxomovna tomonidan yozilgan ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv samaradorligini takomillashtirish masalalari ko'rib chiqilgan. Muallif pedagogik texnologiyalarni joriy etish sharoitida pedagogik jarayonni boshqarish, dasturlar samaradorligini baholash va ta'lim sifatini oshirish strategiyalari haqida to'xtaladi..

Ushbu tadqiqotda maktabgacha ta'lim tizimida innovatsion faoliyatning ahamiyati ta'kidlangan. Mualliflar tashkilotning moddiy-texnika bazasini va ta'lim-tarbiyani yangilashga qaratilgan yangi g'oyalar va ishlanmalarni yaratish, o'zlashtirish va tatbiq etish jarayonlarini tahlil qiladilar.[6]

Borotova N.K. tomonidan yozilgan ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida boshqaruv samaradorligini oshirish usullari va boshqaruv funksiyalari haqida ma'lumotlar berilgan. Muallif boshqaruvning tizimlilik va yagonaligi, axborotning obyektivligi va to'liqliligi kabi tamoyillarni yoritadi.

Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida vaqtni boshqarish ko'nikmalarini joriy etishning usullari ko'rib chiqilgan. Mualliflar SMART maqsadlarni qo'yish, vazifalarni muhimligi va dolzarbligiga qarab birinchi o'ringa qo'yish kabi usullarni tavsiya etadilar. Ushbu maqolada ta'limni boshqarishning zamonaviy usullari, boshqaruv funksiyalari va shakllari xorijiy va mahalliy tadqiqotlar asosida yoritilgan. Muallif ta'lim boshqaruvida innovatsion yondashuvlarning ahamiyatini ta'kidlaydi. Yuqoridagi manbalar maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarish va faoliyatini tashkil etish bo'yicha turli yondashuvlar va tajribalarni o'z ichiga oladi. Ushbu tadqiqotlar rahbarlarning boshqaruv kompetensiyasini oshirish, innovatsion boshqaruv usullarini joriy etish va ta'lim sifatini yaxshilashga qaratilgan.[7]

Xulosa. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining samarali faoliyatini tashkil etish va boshqarish bolalarning intellektual, axloqiy, jismoniy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Buning uchun bir qancha omillar muhim hisoblanadi. Boshqaruv kompetensiyasi, rahbarlarning boshqaruv kompetensiyasini rivojlantirish, ularning kasbiy malakasini oshirish va zamonaviy boshqaruv usullarini qo'llash orqali ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish mumkin. Tizimli yondashuv, pedagogik jarayonlarni tizimli yondashuv asosida tashkil etish va boshqarish ta'lim sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Bu esa bolalarning har tomonlama rivojlanishiga zamin yaratadi. Metodik ta'minot, metodik ishlarni samarali tashkil etish va pedagogik kadrlarning malakasini oshirish ta'lim jarayonining muvaffaqiyatini ta'minlaydi. Davlat talablari va standartlari, maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini davlat talablari va standartlariga muvofiq tashkil etish ta'lim sifatini nazorat qilish va yaxshilashga yordam beradi. Yuqoridagi omillarni inobatga olgan holda, maktabgacha ta'lim tashkilotlarining faoliyatini samarali tashkil etish va boshqarish orqali bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tosheva N.T. "Maktabgacha ta'lim-tarbiyani tashkil etish". Buxoro davlat pedagogika instituti, 2023. Manba
2. O'zbekiston Respublikasi Qonuni "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida". Lex.uz, 2019. Manba
3. O'zbekiston Respublikasi Qonuni "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida". Lex.uz, 16-dekabr 2019-yil. <https://lex.uz/docs/-4646908>
4. "Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik jarayonni tashkil etish". CyberLeninka. <https://cyberleninka.ru/article/n/maktabgacha-ta-lim-tashkilotlarida-pedagogik-jarayonni-tashkil-etish>
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. Lex.uz, 19-iyul 2019-yil. <https://lex.uz/uz/docs/-4333062>
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. Lex.uz, 30-sentabr 2018-yil. <https://lex.uz/docs/-3923110>
7. "Maktabgacha ta'lim tashkilotlariga rahbarlik va boshqarishda zamonaviy yondashuv". CyberLeninka. <https://cyberleninka.ru/article/n/maktabgacha-ta-lim-tashkilotlariga-rahbarlik-va-boshqarishda-zamonaviy-yondashuv>